

Statssekreterare Jöran Hägglund
Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Västra Götalands bedömning av totalt utbildningsbehov med fokus på yrkesvuxenutbildning, yrkeshögskola och högskola

Inledning

Samordningsmännen i Västra Götaland har fått i uppdrag att göra en uppskattning av det totala utbildningsbehovet i Västra Götaland. Huvudmännen för yrkesvuxenutbildning, yrkeshögskola och högskola i regionen har kontaktats för att få fram ett underlag som kan ge svar på de frågor som ställs av regeringen. Förutom rektorerna för högskolorna har uppgifter hämtats från kommunalförbunden i Fyrbodal, Göteborgsregionen, Sjuhärad och Skaraborg.

I en del fall saknas statistik som kan ge ett direkt svar på de frågor som ställts varför bearbetningar varit nödvändiga. Det finns också en stor osäkerhet kring framtiden. Arbetsmarknadsläget gör det svårt att t ex bedöma hur många ungdomar som kommer att söka utbildning istället för arbete till hösten. Volymen på ansökningar till yrkeshögskolor är i dagsläget inte känd, likaså tillämpas kontinuerlig antagning till flera kurser inom yrkesvuxenutbildningen.

Trots detta visar det framtagna underlaget på de viktiga tendenserna i samspelet mellan arbetsmarknad och utbildningssystem. Den övergripande slutsats man kan dra av materialet är att tillgången till utbildning som ökar kompetens och anställningsbarhet är av avgörande betydelse för hur Västra Götaland skall lågkonjunkturen på längre sikt.

Vi vill också peka på att en individ kan söka till flera olika typer av utbildningar och därmed räknas en eller flera gånger om. Det finns också en risk att sökande från andra delar av landet räknas in i söktrycket. Vice versa kan det finnas sökande från Västra Götaland som söker sig till högskolor och andra utbildningar utanför regionen. Dessa förhållanden bör man vara medveten om vid läsningen av materialet.

Skrivelsens uppläggning

Inledningsvis rekapituleras en del slutsatser som dragits i samband med tidigare samordnarskrivelser. Då dessa fortfarande är aktuella finns anledning att upprepa dem. I detta sammanhang redovisas också de slutsatser som dras inom ramen för *Synpunkter på regler eller förslag till justeringar i regelverk*.

Därefter besvaras regeringens frågeställningar utifrån kommunalförbundens perspektiv. Deras uppgift är bl.a. att samordna kommunala utbildningsaktiviteter inom vuxenutbildning. I denna del ingår även bedömningar angående söktryck på KY-utbildningar, yrkeshögskolor samt folkhögskolor i regionen. Folkbildningsförbundet i Västra Götaland har varit en viktig informationskälla när det gäller folkhögskolorna, förutom den direkta dialogen med enskilda folkhögskolor.

Högskolornas bedömning av frågeställningarna redovisas för sig.

Tidigare skrivelser och ställningstagande angående utbildningsfrågor

Samordningsarbetet i Västra Götaland har resulterat i flera rapporter där utbildningsfrågorna och behovet av kompetensförstärkning i arbetskraften tas upp. En samordningsrapport 2009-04-14 hade dessa frågor till huvudtema. I den drogs följande slutsatser:

i) Förbättrade möjligheter till studiefinansiering för vuxenstuderande

- Den aktuella utlysningen av statligt bidrag till yrkesvuxenutbildning är kraftigt översökt. Det kan finnas anledning att tillskjuta ytterligare statsbidrag till vuxenutbildning för att klara målet att ge alla medborgare behörighet till eftergymnasiala studier.
- För att underlätta vuxenstudierna bör även individernas möjlighet till studiefinansiering förbättras. För att klara utmaningen att ge vuxenstuderande utan treårigt gymnasium behörighet bör studiebidragen öka ytterligare för denna studerandekategori.

ii) Stöd för tjänstledighet som syftar till kompetensförstärkning

- En stor andel av arbetskraften i Västra Götaland saknar treårigt gymnasium. I flertalet kommuner är andelen av de sysselsatta utan treårigt gymnasium över femtio procent. Det låga kapacitetsutnyttjandet i stora delar av industrin gör det möjligt att frigöra denna del av arbetskraften för kompetensförstärkning. Det kan ske genom tjänstledighet från ordinarie verksamhet, som bör delfinansieras av staten genom bidrag till berörda individer.

iii) Utvecklingsresurser till högskolorna

- Universiteten och högskolorna i Västra Götaland behöver särskilda utvecklingsresurser för att ta fram utbildningar som är anpassade till förändringar på arbetsmarknaden och i näringslivet. Erfarenheterna från Göteborgs universitet och Chalmers visar att det finns förutsättningar att utveckla spetsutbildningar inom entreprenörskap.

iv) Utbildning som arbetsmarknadsåtgärd

- Arbetsmarknadspolitikens åtgärder bör ge större utrymme för utbildning med yrkesinriktning. Utan att tappa fokus på en ny anställning eller avstå från matchning bör därför större resurser styras över till utbildningar för arbetssökande. Kapaciteten i Arbetsförmedlingarnas utbildningar kan byggas ut väsentligt. Inriktningen på dessa bör vara kompetenshöjning och anställningsbarhet hos de arbetslösa.
- Även ungdomar bör ges möjlighet att få utbildning och andra åtgärder under de första sex månaderna.

Samordningsmännen har inte haft någon anledning att revidera dessa slutsatser. Tvärtom visar t ex antalet sökande till högskolorna att beredskapen för resursförstärkning bör vara fortsatt hög.

Den aktuella inventeringen har gett underlag för fler slutsatser som sammanfattas nedan.

Nya synpunkter på regler eller förslag till justeringar i regelverk

i) Öka möjligheter till kompetensförstärkning och anställningsbarhet genom studier

Inventeringen visar att det finns all anledning att behålla största möjliga flexibilitet när det gäller antagning till vuxenutbildning. Söktrycket är stort. Det visar sig på den kommunala vuxenutbildningen, yrkeshögskolor, KY, högskolor samt folkhögskolorna. Man söker både yrkesutbildning och behörighetsutbildningar.

- Individer som blir uppsagda respektive individer som aldrig kommer in på arbetsmarknaden bör ges goda möjligheter att återuppta eller fortsätta sin utbildning. Lågkonjunkturen kan på detta sätt användas för kompetenshöjning för näringslivet som helhet såväl som för den enskilda individen
- I Västra Götaland finns det många kommuner som har låg utbildningsnivå bland arbetskraften. Många av dessa individer går nu ut i arbetslöshet. Deras anställningsbarhet riskerar att bli låg. För att förbättra deras chanser på arbetsmarknaden bör de ges möjlighet att komplettera sina studier genom behörighetskurser. Genom dessa kan de studera vidare på t.ex. yrkeshögskola eller KY-utbildning.
- Särskilda åtgärder för att stimulera kompetensförstärkning bland manliga arbetssökande bör uppmuntras.

Rent generellt visar erfarenheten att manliga arbetssökande är mindre benägna att söka utbildningar än kvinnor under arbetslöshet. Det finns en längre fördröjning för män innan de söker sig till utbildning för att förbättra sin anställningsbarhet. I en utdragen lågkonjunktur finns därför en risk att man går miste om möjligheter till kompetensförstärkning genom studier.

ii) Särskilda utbildningsinsatser riktade mot småföretag

Dialogen med utbildningsanordnare har visat att det finns efterfrågan på utbildningsinsatser för att stärka kompetensen i mindre företag. Särskilt har man lyft fram kunskapsbehov i samband med generationsskifte och ägarövertagande.

- Det behövs ett kunskapslyft för småföretag riktat mot ägare och anställda.

iii) Ökad regional och delregional samverkan på utbildningsområdet

Inventeringen och dialogen med utbildningsanordnarna visar ett behov av att ha bredare utgångspunkt än kommunerna när man fördelar statsbidrag till yrkesvuxenutbildningen.

- Vi anser att regeringen istället bör vidga bedömningen till t.ex. kommunalförbund som i högre grad omfattar territorium med gemensam arbetsmarknad. I dagsläget är de flesta av regionens kommuner för små, och var och en av dem har få yrkesutbildningar. Dessutom har "man" inte råd att köpa en plats i en annan kommun för sin kommunmedborgare vilket hämmar både kompetens- och näringslivsutvecklingen i delregionen.
- En sammanfattande slutsats är att regional samverkan på utbildningsområdet bidrar till kvalitetsutveckling och kostnadseffektivitet och är ett verkningsfullt inslag för tillväxt.

iv) Satsningar på praktikplatser för yrkesutbildningar

Det har uppstått betydande problem för unga som går på bygg- respektive elprogrammen. Många av de elever som gått Byggprogrammet och Elprogrammet går nu arbetslösa och kan inte fullfölja sin utbildning mot yrkesbevis, vilket gör att de hamnar i limbo. Drygt 400 personer under 25 år är drabbade inom Göteborgsregionen. Ytterligare 500 elever från dessa program lämnar sina utbildningar i juni.

- Skolverket bör ges i uppgift att se över avtalen kring praktiklön för att på så sätt uppmuntra att fler elever kan fullfölja sina utbildningar.
- Vidare bör yrkesvuxenutbildning anordnas så att de individer som inte bereds praktikplats kan bygga på sin utbildning genom fler kurser. Risken är annars överhängande att de lämnar branschen.
- Trycket på praktikplatser kommer att öka och det kommer säkert att bli svårt att tillgodose alla behov utan en handfast samordning och kvalitetssäkring av praktikplatser. Göteborgsregionen har tagit ett intressant initiativ på detta område.

v) Behov av ökade statsanslag för vuxenutbildning

Vi konstaterar att antalet sökande till den kommunala vuxenutbildningen, yrkeshögskolan och folkhögskolorna är stort.

- Regeringen måste ha en beredskap att öka resurserna till dessa utbildningsformer under innevarande budgetår.

DEL I: Redovisning angående yrkesvuxenutbildning , yrkeshögskola m.m.

Uppskattat totalt utbildningsbehov helst uttryckt i årsplatser i yrkesvuxenutbildning och yrkeshögskola

i) Yrkesvuxenutbildning

Bedömningen i dagsläget är att det finns behov på ca 3 000 årsplatser på utbildningar inom yrkesvuxenutbildning inom Västra Götaland. Flera kommuner påpekar att de kommer att arbeta för att kunna vara med på nästa omgång av ansökningar.

Många kommuner redovisar ökad efterfrågan på kärnämneskurser och kompletteringar för inträde till högskolestudier och även till Yrkeshögskoleutbildningar. Stora grupper har en låg utbildningsnivå (se bilaga utbildningsstatistik). Det leder till behov av studier på en grundläggande nivå som ”grundvux” eller SFI. På grund av kommunernas kraftigt försämrade ekonomi och den relativt låga efterfrågan för bara ett år sedan har kapaciteten på flera vuxenutbildningsenheter minskat kraftigt eller rent av försvunnit i vissa kommuner. Försvagningen av den kommunala vuxenutbildningen försämrar kommunernas utbud av utbildningar.

ii) Folkhögskoleutbildning

Folkhögskolorna är en stor tillgång men de behövs större resurser för att möta ökade behoven. I folkhögskolornas pågående rekryteringsarbete kan man se att utbildningarna har två (2) ansökningar per plats.

iii) Yrkehögskola och KY-utbildningar

Inom Yrkehögskoleutbildningar bedöms behovet idag vara ca 1750 nya årsplatser.

KY utbildningar har en stark koppling till arbetsmarknaden. Några utbildningar har haft ändå svårt att rekrytera trots att de levererar efterfrågade kompetenser enligt AF medan de flesta utbildningar är mycket översökta.

Ansökningar att starta Kvalificerade Yrkesutbildningar har under de senaste åren varit stort. Detta blev även situationen i årets ansökningsomgång för första ansökningsomgången till Yrkehögskoleutbildningar. För de 404 ansökta utbildningar finns det medel för enbart för 50 utbildningar i hela landet. Från Västra Götaland gjordes ansökningar till 67 olika Yrkehögskoleutbildningar. Flera anordnare beslutade sig dessutom att avvakta den osäkra situationen på arbetsmarknaden och ansöka i nästa omgång i höst.

Uppskattad förändring per utbildningsform då det gäller utbildningsbehovet i relation till motsvarande tidpunkt föregående år.

Det förtjänar att påpekas att varken statligt stöd för yrkesvuxenutbildningar eller yrkehögskolor fanns för ett år sedan. Kommunala insatser gjordes mot yrkesvuxenutbildning men i begränsad omfattning.

i) Yrkesvuxenutbildning

Det är svårt att få fram en helhetsbild. Göteborgsregionens tretton kommuner uppskattar att efterfrågan i år på kommunal vuxenutbildning har ökat med ca 30 procent jämfört med 2008.

Som tidigare nämnts är det kraftigt växande intresse för att läsa komvux med inriktning på att uppnå behörighet för fortsatta studier. Intresset av behörighetskurser har ökat med 35 procent. Även folkhögskolorna har betydligt högre söktryck både till allmänna kurser och till mera yrkesinriktade utbildningar.

ii) KY-utbildningar

Kvalificerade Yrkesutbildningar har idag ännu högre söktryck än året innan. Vi kan nämna exempelvis Härryda kommun som har 45 procent fler sökande i maj månad till sina KY-utbildningar jämfört med året innan.

Antalet sökta nya KY utbildningar från Västra Götaland var 48 olika utbildningar hösten 2008 och senare fanns det endast möjligheterna små och enbart för redan existerande utbildningar att söka fortsättning.

En bedömning av hur många sökande till de tre respektive utbildningsformerna som kommer att avvisas med hänsyn tagen till aviserade tillgängliga resurser.

Kommunerna redovisar väldigt olika bedömningar på denna punkt. Söktrycket är stort varför grundantagandet är att många kommer att hamna utanför när antagningslistorna publiceras. Vissa kommuner tror dock att alla sökande kommer att kunna antas efterhand, förutsatt att de

sökande är beredda att ändra inriktning. Enstaka kommuner har också ökat den kommunala vuxenutbildningsbudgeten för att möta behovet.

Även om antalet varsel varierar kraftigt kan i princip alla kommuner rapportera om en ökad arbetslöshet bland ungdomar. Sökandetrycket på vuxenutbildningen har därför ökat sen hösten 2008 och ökningen beräknas fortsätta under minst 2009 och 2010. En stor del av budgeten äts upp av rättighetslagstiftande utbildningar, främst av den ökade andelen ”övriga invandrare” på SFI som inte genererar ytterligare statsbidrag.

Detta sammantaget gör att sökande i allt mindre utsträckning kan beredas plats på såväl allmänna kurser som yrkeskurser på gymnasial nivå.

En bedömning av hur stort behov av platser i utbildningsformerna som föranleds av varsel/ uppsägningar respektive av arbetslöshet efter t ex just avslutade studier i gymnasieskolan.

Många varsel har trätt i kraft under andra kvartalet. En rimlig bedömning är att det finns en fördröjning innan varsel resulterar i en påtagligt ökad efterfrågan på utbildningstjänster. Tidigare erfarenheter tyder på att manliga arbetsökande har en större benägenhet att fokusera på ny sysselsättning och därför befinner sig inom Arbetsförmedlingens verksamhetsområde. Dessa individer tenderar att dröja med att söka kompetenshöjning genom studier. Det skapar en eftersläpning i söktrycket på utbildningar.

Däremot finns anledning att tro att individer som ännu inte trätt in på arbetsmarknaden kommer att söka till högskolan direkt istället för att försöka finna sysselsättning via Arbetsförmedlingen. Dock bör man vara uppmärksam på att de individer som lämnat Ett annat problem är att ansökan till högskolan och KY redan har passerat (15 april respektive 15 maj) då de som går ut gymnasiet möts av arbetslöshet.

En bedömning av i vilken grad omprioriteringar kan göras inom befintliga ramar för att möta utbildningsbehov som föranleds av den ekonomiska situationen övrigt.

Många kommuner påpekar att det är för tidigt att bedöma möjligheter att omfördela resurser då de just nu arbetar med ansökningsförfarandet. Inför hösten kommer detta arbete att pågå fram till terminsstart.

Man framhåller också att det alltid är andra grupper som riskerar att missgynnas vid en omprioritering. Vissa kommuner har fått större budget för att klara av prioriteringar medan andra har en organisation som redan gått igenom neddragningar och omstruktureringar.

Även om man gör omprioriteringar så kommer bristen på yrkeslärare att göra att det inte finns tillräckligt många som kan genomföra insatserna. Det finns ett stort behov att nationell satsning kring validering av blivande yrkeslärare i samverkan med Högskoleverket och läroanstalterna.

DEL II: Redovisning angående högskoleutbildning

Högskoleverket redovisar att antalet sökande till högre utbildning ökar i hela landet. Antalet sökande inför hösten 2009 ökar kraftigt jämfört med föregående höst. Bland svenska sökande är ökningen 20 procent. Den relativa ökningen är större för män än för kvinnor, men kvinnor är fortfarande i majoritet bland de sökande. Antalet sökande ökar i alla åldrar, men de relativa ökningarna är störst i de yngre åldersgrupperna, vilket kan bero både på en stor 19-årskull år 2009 och på en ökad arbetslöshet särskilt bland de yngre.

För Västra Götalands del redovisar universitet och högskolor också ett markant ökat söktryck

Frågeställningar besvaras i det följande under respektive lärosäte (Högskolan Väst, Högskolan i Skövde, Högskolan i Borås, Chalmers Tekniska Högskola och Göteborgs Universitet samt Sveriges Lantbruksuniversitet i Skara):

1. Uppskattat totalt utbildningsbehov helst uttryckt i årsplatser i högskola
2. Uppskattad förändring per utbildningsform då det gäller utbildningsbehovet i relation till motsvarande tidpunkt föregående år
3. En bedömning av hur många sökande till högskolan som kommer att avvisas med hänsyn tagen till aviserade tillgängliga resurser
4. En bedömning av hur stort behov av platser som föranleds av varsel/upsägningar resp. av arbetslöshet efter t ex just avslutade studier i gymnasieskolan
5. En bedömning av i vilken grad omprioriteringar kan göras inom befintliga ramar för att möta utbildningsbehov som föranleds av den ekonomiska situationen i övrigt.

De frågeställningar som regeringen önskar få besvarade är vilka ökningarna som går att genomföra. I det följande redovisas inte den nuvarande volymen utan de ökningarna som kan genomföras på kort sikt. Skälet till detta sätt att redovisa är att det uppkommer problem att ange ett exakt nått på den befintliga organisationen då omfördelningar sker inom organisationerna.

Bedömningar från Högskolan Väst

1. Uppskattat totalt utbildningsbehov helst uttryckt i årsplatser i högskola

Det totala behovet av utbildningsplatser inom Högskolan Väst är ca 4800 HST. Man har därför i budgetunderlaget för 2009 och i dialog med regeringen begärt, jämfört med i år 2008, ytterligare 300 årsplatser.

2. Uppskattad förändring per utbildningsform då det gäller utbildningsbehovet i relation till motsvarande tidpunkt föregående år

Behovet definierat utifrån söktryck på utbildningsplatser var 2008 ca 8 700 sökande individer per sista anmälningssdag och 2009 10 500 sökande individer per sista anmälningssdag dvs. en 21 procent ökning.

Till höstterminen 2008 fanns ca 1 900 sökande i 1:a hand till program på grundnivå som vänder sig till nybörjare per sista anmälningssdag och inför höstterminen 2009 finns ca 2 500 sökande i 1:a hand till program på grundnivå som vänder sig till nybörjare per sista anmälningssdag. Detta ger drygt 30 procent ökad efterfrågan.

Högskolan Väst nådde för 2008 inte upp till takbeloppet och hade då inte behov av att begära fler platser/utökat takbelopp. Men under 2009 och framförallt 2010 behöver man få ett utökat takbelopp för att inte behöva minska antalet nyantagna studenter.

3. En bedömning av hur många sökande till högskolan som kommer att avvisas med hänsyn tagen till aviserade tillgängliga resurser

Till höstterminen sökte 2 500 nybörjare till program på grundnivå. Det platsantal som finns till förfogande är ca 1660. På programnivå kan inte antas ca 800 individer. Totalt redovisar Högskolan Väst uppskattar att det kan röra sig om flera tusen individer om man räknar in fristående som har sökt någon utbildning och som inte kan antas på grund av resursbrist.

4. En bedömning av hur stort behov av platser som föranleds av varsel/upsägningar resp. av arbetslöshet efter t ex just avslutade studier i gymnasieskolan

Uppgången i HST har varit markant de senaste åren, 2006 4.026; 2007 4.090; 2008 4.275 och nuvarande prognos är 4 547. Detta kan vara ett utslag av effekterna av ett samlat campus, att har blivit ett mer etablerat lärosäte med god utbildningskvalitet. Det kan också bero på att ungdomskullarna nu är större. Självklart kan det också vara ett utslag av den rådande arbetsmarknadssituationen då såväl arbetsgivare som anställda har visat ett stort intresse av att samarbeta med högskolan. T ex var arbetsmarknadsdagen med SAAB mycket välbesökt. En uppskattning är att ca 10 procentenheter av den 30 procent ökningen beror på arbetsmarknaden.

5. En bedömning av i vilken grad omprioriteringar kan göras inom befintliga ramar för att möta utbildningsbehov som föranleds av den ekonomiska situationen i övrigt.

Högskolan Västs utbildningsutbud är redan i dag anpassat efter den lokala arbetsmarknadens behov. Därför ser man få om några möjligheter att omprioritera i utbudet. Varslen på arbetsmarknaden finns inom alla sektorer och omprioriterar man så kommer individer att drabbas. Om man skall bedriva utbildning inom befintliga ramar tvingas utbildningar att ställas in. Dessutom kan inte nya utbildningar startas som har annonserats.

Bedömningar från Högskolan i Skövde

1. Uppskattat totalt utbildningsbehov helst uttryckt i årsplatser i högskola

2. Uppskattad förändring per utbildningsform då det gäller utbildningsbehovet i relation till motsvarande tidpunkt föregående år

Högskolan i Skövde prognostiserar antalet HST och HPR för perioden 2009-2012. I denna prognos förväntas antalet HST uppgå till 4 631. Prognosen grundar sig på ett verkligt utfall för våren 2009 och en bedömning av antalet HST inför hösten. Högskolan har under våren sett en kraftig ökning i förhållande till tidigare budgeterade värden och kan inför resterande delen av året göra bedömningen om ytterligare ökning. Man har en lägre andel HST inom Vårdområdet p.g.a. förlorad examinationsrätt inom Sjuksköterskeprogrammet, men i gengäld sker ökning i övriga områden framförallt Teknik och Natur.

De faktorer, som ligger till grund för prognosen är:

- Verkligt utfall för våren 2009.
- 76 procent fler sökande till sommarkurser än föregående år
- 20 procent fler sökande inför hösten 2009 än för motsvarande period förra året
- Större andel av de sökande, som påbörjar studier
- Större andel studenter, som fortsätter sina studier
- Ökning av antalet studenter genom kraftiga satsningar inom Nystart och Skaraborgspaketet.

Under perioden 2010-2012 beräknas antalet HST öka med ca 300 HST per år, med undantag för 2010 där ökningen blir ca 200 HST.

3. En bedömning av hur många sökande till högskolan som kommer att avvisas med hänsyn tagen till aviserade tillgängliga resurser

Jämfört med maj 2008 har efterfrågan ökat med mer än 20 % detta trots att flera varsel ännu ej har fallit ut. Högskolan i Skövde anser att det är rimligt att tro att en vidare ökning av efterfrågan i sin del av regionen kommer att öka om det inte blir en kraftig konjunkturförändring inom kort. Högskolan i Skövde räknar med att kunna nå upp till sitt takbelopp för att sedan ligga på en överproduktion under 2010. Dock räknar högskolan inte med att denna överproduktion generellt blir så hög att man kommer att stänga ute större mängder av studenter.

4. En bedömning av hur stort behov av platser som föranleds av varsel/upsägningar resp. av arbetslöshet efter t ex just avslutade studier i gymnasieskolan

HS har mycket svårt att göra en god bedömning på hur många av de sökande som beror på varsel och uppsägningar jämfört med ökade studentkullar, bra marknadsföring och varumärkesbyggande. Det som dock klart kan skönjas är att satsningarna på Skaraborgspaketet fram till maj har medfört att närmare 500 personer genomgått en eller flera kurser vid HS. Flertalet av dessa studenter har tidigare måttlig eller ingen utbildning på högskolenivå. Intresset för dessa utbildningar ser inte ut att vika utan får istället ökat intresse. En kvalificerad bedömning är att ca 1400-1600 personer kommer att genomgå någon kurs inom Skaraborgsprogrammet under 2009. Detta motsvarar ca 100-120 helårsprestationer.

5. En bedömning av i vilken grad omprioriteringar kan göras inom befintliga ramar för att möta utbildningsbehov som föranleds av den ekonomiska situationen i övrigt.

Omprioriteringar för att möta upp mot behoven på en bas nivå har högskolan klarat väl dock anser man att det vore mycket positivt om satsningar kunde göras för att skapa motsvarande program liknande det som Mälardalen skapat för att simulera skapandet av spetskunskapsöverföring/generering mellan Högskola och industri. I detta program utbildas drygt 20 personer för att forskningsförbereda dem så att det mycket enkelt kan skulle kunna övergå till att bli industridoktorander.

Bedömningar från Högskolan i Borås

1. Uppskattat totalt utbildningsbehov helst uttryckt i årsplatser i högskola

Högskolan i Borås har i sin framställan till regeringen rörande den ekonomiska utvecklingen för den kommande treårsperioden sedan 2007 argumenterat för ett utökat antal helårsplatser och därmed en höjd ersättningsram, en höjning av det så kallade takbeloppet. I det senaste

budgetunderlaget för perioden 2010-2012 redovisade Högskolan i Borås en utbyggnad av utbildningsverksamheten motsvarande 400 helårsplatser. Därefter tilldelades Högskolan i Borås 200 platser och 16,0 mkr till utbildning för 2009 och 2010 i propositionen *Åtgärder för jobb och omställning* (2008/09:97).

Antalet sökande till höstens utbildningar vid Högskolan i Borås visar en fortsatt stark efterfrågan på högskolan i Borås utbildningar. Detta innebär att Högskolan i Borås för att möta befintligt behov av högre utbildning, under förutsättning att resurser ges, successivt har kapacitet att expandera utbildningsverksamheten med ytterligare 500 helårsplatser exklusive en permanentning av de 200 platserna i *Åtgärder för jobb och omställning*.

2. Uppskattad förändring per utbildningsform då det gäller utbildningsbehovet i relation till motsvarande tidpunkt föregående år

Enligt Verket för högskoleservices anmälningstatistik för höstterminen 2009 har totalt 328 268 personer anmält sig till höstens universitets- och högskoleutbildningar. Siffrorna baseras på årets antagningsomgång med sista anmälningdag den 16 april. För hösten 2008 var motsvarande siffra 292 391 personer vilket gör att antalet sökande nationellt har ökat med 12 procent. Det totala antalet sökande till Högskolan i Borås (HB) har under motsvarande period ökat med ca 32 procent.

Antalet förstahandssökande anges för den kurs eller program som den sökande prioriterar högst i sin anmälan och kan användas för att ge en bild av hur eftertraktad en utbildning är. Från hösten 2008 till hösten 2009 har antalet förstahandssökande till Högskolan i Borås ökat med 14 procent till kurser och 48 procent till program. Av samtliga förstahandssökanden till kurser vid Högskolan i Borås hösten 2009 är 84 procent kvinnor och 16 procent män, medan motsvarande siffror över förstahandssökanden till program är 64 procent kvinnor och 36 procent män.

Sammanfattningsvis visar statistiken över antalet sökande till Högskolan i Borås utbildningar en kraftig ökning jämfört med 2008. För såväl antalet förstahandssökande som det totala antalet sökande ökar Högskolan i Borås väsentligt över det nationella genomsnittet. I likhet med den nationella statistiken visar även statistiken för Högskolan i Borås en ökning av andelen manliga sökande.

3. En bedömning av hur många sökande till högskolan som kommer att avvisas med hänsyn tagen till aviserade tillgängliga resurser

Att avgöra hur många av de sökande som inte kommer att kunna antas är naturligtvis svårbedömt. För att säkerställa en långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt enligt befintliga ramar krävs en antagning av antalet nybörjarstudenter för 2009 som är i nivå med det stora antalet studenter som rekryterades 2008. Antalet nybörjarstudenter vid Högskolan i Borås uppgick förra året till 4 590. Detta motsvarade 43 procent av de sökande. Ett liknande resonemang för 2009 skulle innebära att av totalt 14 363 sökande skulle ca 6200 studenter välja Högskolan i Borås. Samtidigt har antalet förstahandssökande ökat jämfört med 2008. Dessa studenter är troligtvis mer motiverade att börja en utbildning vid Högskolan i Borås än de som prioriterat en annan utbildning i första hand. Mot denna bakgrund skulle en uppskattning av hur många individer som inte kommer att kunna antas till Högskolan i Borås utbildningar att uppgå till 2000-3000 personer.

4. En bedömning av hur stort behov av platser som föranleds av varsel/upsägningar resp. av arbetslöshet efter t ex just avslutade studier i gymnasieskolan

Att bedöma behovet av platser som föranleds av varsel/upsägningar respektive arbetslöshet efter just avslutade studier är svårt. Årets tillströmning av sökande kan delvis förklaras av att det under våren 2009 är en stor årskull som slutar gymnasiet. En annan förklaring är att Högskolan i Borås kvalitativa utbildningsutbud attraherat fler studenter än genomsnittet under hela perioden 2005-2008. Naturligtvis påverkar även det rådande konjunkturläget antalet sökande till lärosätets utbildningar. Högskoleverkets statistik för antalet studenter som återkommer efter examen ger dock inget stöd för att konjunkturen påverkat antalet sökande. Tvärtom har andelen återkommande studenter minskat 2007-2008 samtidigt som prestationsgraden (som tenderar att vara lägre i en högkonjunktur beroende på att fler studenter får jobb före avslutad utbildning) minskade under fjolåret. Att antalet manliga sökande ökat jämfört med 2008 kan vara en indikation på att varslen haft effekt på antalet sökande till hösten utbildningar.

5. En bedömning av i vilken grad omprioriteringar kan göras inom befintliga ramar för att möta utbildningsbehov som föranleds av den ekonomiska situationen i övrigt.

Högskolan i Borås är ett av få lärosäten som redovisar en tillväxt för samtliga år under perioden 2005-2007 och är ett av enbart sex lärosäten med allmän inriktning som nådde takbeloppet 2008. Enligt högskolans nuvarande prognos innebär nuvarande utbildningsutbud och dimensionering att Högskolan i Borås redovisar en prestation för perioden 2009-2012 som överstiger takbeloppet för samtliga år.

För att kunna svara mot studenternas efterfrågan och säkerställa en fortsatt utveckling av högskolans utbildningsutbud krävs en höjning av takbeloppet senast budgetåret 2010. Ett anslag i nivå med planeringsförutsättningarna enligt *Budgetpropositionen för 2009* och *Åtgärder för jobb och omställning* skulle innebära att Högskolan i Borås under perioden 2010-2012 tvingas minska antalet nybörjarplatser på flertalet av de för studenterna attraktiva, och för arbetslivet relevanta, utbildningarna. Detta medför att utrymmet för omprioriteringar inom lärosätets ramar i det närmaste är obefintligt.

Bedömningar från Chalmers Tekniska Högskola

1. Uppskattat totalt utbildningsbehov helst uttryckt i årsplatser i högskola

Den stora ökningen av antalet sökande till höstterminen 2009 har man ännu inte kunnat analysera. Troliga orsaker är att antalet 19-åringar nu når ett maximum och den rådande arbetsmarknadssituationen. Därtill kommer att personer med "äldre" gymnasieutbildning pga. kommande ändringar i tillträdesregler kan ha valt att söka högskoleutbildning innevarande år.

Chalmers planerar för att behålla nuvarande utbildningsvolym motsvarande ca 9000 studenter (med definition HST) och som innebär att hela takbeloppet utnyttjas.

Chalmers är beredd att ta emot ytterligare ca 150 helårsstudenter (HST)/år för att i närtid kunna utöka vårt utbud av fort- och vidareutbildning av ingenjörer med yrkeserfarenhet, se exempel på utbildningar i bilaga 1.

Man är dessutom beredda att öka antalet nybörjarplatser på utbildningsprogram med 200 studenter. En sådan ökning ger volymeffekter under flera år, sett över en treårsperiod blir den totala ökningen 600 studenter (HST) (200 studenter/årskurs/3 år).

Båda förslagen till ökning av antalet HST förutsätter att Chalmers takbelopp höjs i motsvarande mån.

2. Uppskattad förändring per utbildningsform då det gäller utbildningsbehovet i relation till motsvarande tidpunkt föregående år

Ökning av antalet sökande till Chalmers nybörjarprogram är 1 250 jämfört med föregående år eller en ökning med 33 procent. Antalet förstahandsökande till nybörjarprogrammen (inkl Basår) är 5782 (+775). Antalet sökande till basåret har ökat med 50 procent.

Chalmers avser att till höstterminen i år anta 2 130 studenter; 1 780 nybörjare på ingenjör-, arkitekt- och sjöbefälsprogram samt 350 till Basåret. (Se också punkt 5.)

3. En bedömning av hur många sökande till högskolan som kommer att avvisas med hänsyn tagen till aviserade tillgängliga resurser

4. En bedömning av hur stort behov av platser som föranleds av varsel/upsägningar resp. av arbetslöshet efter t ex just avslutade studier i gymnasieskolan

Man kan inte nu göra en sådan bedömning. I mitten av juli (efter den andra antagningsomgången) finns underlag. En grov uppskattning med utgångspunkt från antalet sökande är att det handlar om tusentals studenter som inte blir antagna på sitt förstahandsval.

5. En bedömning av i vilken grad omprioriteringar kan göras inom befintliga ramar för att möta utbildningsbehov som föranleds av den ekonomiska situationen i övrigt.

Chalmers planerade utbildningsvolym, som främst består av programstudenter, utnyttjar hela det takbelopp som står till vårt förfogande under perioden 2010-2012. Krisen drabbar såväl ungdomar på väg in i arbetsmarknaden som uppsagda personer. Man har inom det utrymme som står till förfogande prioriterat platser på utbildningsprogram (rekryterar främst personer under 25 år) samt att behålla en avsevärd volym på det tekniska basåret. Chalmers alla utbildningsprogram är av vikt för näringslivets och samhällets långsiktiga behov av kompetens.

Bedömningar från Göteborgs Universitet

1. Uppskattat totalt utbildningsbehov helst uttryckt i årsplatser i högskola

Göteborgs universitet har ca 25000 helårsstudenter och gör den bedömningen att ytterligare platser på kort sikt inte behöver tillföras. Dock behövs ytterligare resurser för forskning och kvalitetsstärkande insatser som i sin tur kan öka förutsättningen för att ta in fler studenter på grundutbildningar.

2. Uppskattad förändring per utbildningsform då det gäller utbildningsbehovet i relation till motsvarande tidpunkt föregående år

Ökning av förstahandssökande till program med 25 procent vilket motsvarar 3000 individer. Jämförelserna avser sökande till hösten 2008 respektive hösten 2009.

Ökning av förstahandssökande till kurser med 5 procent, drygt 750 individer. I statistiken redovisas inte unika individer som söker fristående kurs och då man kan söka flera kurser är antalet förstahandssökande till kurs är därför inte ett rättvisande mått på sökandemängd.

3. En bedömning av hur många sökande till högskolan som kommer att avvisas med hänsyn tagen till aviserade tillgängliga resurser

Universitetet ser nu som nästan omöjligt att svara på nu då behörighetsbedömning och meritvärdering ej genomförts; skall enligt plan vara klart i mitten av juli inför studier höstterminen 2009. Någon form av skattning kan göras efter urval 2 i mitten av augusti.

4. En bedömning av hur stort behov av platser som föranleds av varsel/upsägningar resp. av arbetslöshet efter t ex just avslutade studier i gymnasieskolan

Göteborgs universitet har inför studier höstterminen 2009 och med sista ansökningsdag 15 april 60 358 sökande till program och kurser varav 33 771 avser förstahandssökande, vilket innebär att universitetet har flest sökande totalt såväl som i första hand.

Antalet skrivande på högskoleprovet ökade med 40 procent inför hösten 2009. Merparten av de som anmälde sig till högskoleprovet var under 25 år.

Studievägledning och studentinformationen vid universitetet har inför 15 april noterat ett kraftigt ökat antal förfrågningar. Den allmänna bilden är att det i första hand var presumtiva sökande under 25 år, vilka nu passar på att söka före nya behörighetsregler och urvalsregler träder i kraft inför höstterminen 2010. Till bilden hör också att de presumtiva sökandena väljer att anmäla sig till studier i händelse av att man inte får förlängda tidsbegränsade anställningar.

Antalet elever i gymnasieskolan är för närvarande mycket stort, vilket, mot bakgrund av övergångsfrekvensen direkt mellan gymnasieskolan och högskolan, i sig innebär ett ökat antal sökande.

Det kan noteras att ett stort antal sökande anmält sig till så många anmälningsalternativ som är möjligt i en anmälan.

Det är nu möjligt att efteranmäla sig till utbildning. Det innebär att den sökande placeras i turordning efter inkommen anmälan.

Mot bakgrund av ovanstående måste bedömningen göras att det ökade antalet anmälningar i första hand är en konsekvens av dels ändrade behörighetsregler och ett rekordstort antal elever i gymnasieskolan, dels en oro för en vikande arbetsmarknad uttryckt i termer av att tidsbegränsade anställningar inte förlängs och alltså i mindre utsträckning direkt av de varsel av tillsvidareanställda som lagts runt om i Västsverige.

5. En bedömning av i vilken grad omprioriteringar kan göras inom befintliga ramar för att möta utbildningsbehov som föranleds av den ekonomiska situationen i övrigt

Efter några års nedgång förväntar sig att fylla de platser man redan har. Även om söktrycket till program ökar kraftigt är fördelningen ojämn. De program som redan tidigare var översökta har blivit det i ännu högre grad nu. Till naturvetenskapliga utbildningar är det fortfarande för få sökande. Här är man mycket aktiva med alternativa kurser och med att anpassa basår/förutbildning till respektive program.

Platser har överförts till nämnder men möjlighet att öka sin utbildningsvolym, t ex Handelshögskolan. Ytterligare ökningar begränsas dock av brist på fasta resurser som lärare och personal.

Sveriges Lantbrukuniversitet Skara

SLU Skara bedriver vuxenutbildning och högskoleutbildning

Det finns ett behov av att behålla de ca 100 platser som den Biologiska Yrkehögskolan vid SLU Skara har idag.

Angående Hovslagarskolan finns ett behov av ytterligare ca 20 platser i Skara enligt uppgift från branschen.

1. Uppskattat totalt utbildningsbehov helst uttryckt i årsplatser i högskola

Universitetet menar att ett utbud av 500 utbildningsplatser skulle vara optimalt i Skara men fördelningen sker centralt och man måste först ha forskning som utbildningarna sedan kan luta sig mot. Detta skulle medföra en utökning med 200 platser samt akut behov av 30 platser för livsmedelsutbildning

2. Uppskattad förändring per utbildningsform då det gäller utbildningsbehovet i relation till motsvarande tidpunkt föregående år

Man har en kraftig ökning av sökande till den redan populära djursjukvårdutbildningen (kandidat) med 50 sökande per plats. Livsmedelsutbildningen är ju nedlagd pga. för få sökande tidigare år. Trenden på andra livsmedelsutbildningar i Uppsala är densamma lika låg och alldeles för få sökande från gymnasieskolan.

3. En bedömning av hur många sökande till högskolan som kommer att avvisas med hänsyn tagen till aviserade tillgängliga resurser

4. En bedömning av hur stort behov av platser som föranleds av varsel/upsägningar resp. av arbetslöshet efter t ex just avslutade studier i gymnasieskolan

Till djurinriktade utbildningar bedöms att totalt ca 2500 personer kommer att söka. Inga eller mindre del av dessa beräknas söka de specifika djurutbildningarna på SLU i Skara. Den stora ökningen kan bero på att praktikkrav tagits bort. Däremot bedömer man att det skulle finnas intresse för varslade inom industrin att söka sig till livsmedelsindustrin där det saknas kompetens. Vägen dit kan gå genom vår nygamla livsmedelsingenjörsutbildning

5. En bedömning av i vilken grad omprioriteringar kan göras inom befintliga ramar för att möta utbildningsbehov som föranleds av den ekonomiska situationen i övrigt.

Omprioritering för livsmedelsutbildningar görs centralt från fakulteten som har bestämt sig att inte lägga utbildning i Skara då forskningen ligger i Uppsala. I Skara har man acceptans att driva utbildningar som finansieras externt (uppdragsutbildning) för att behålla lärargruppen har man har bl.a. i år sökt och fått lärarlyftet, Skolverkets satsning för kompetensutveckling av gymnasielärare. Man är långsiktigt beroende av samverkan med andra i Västra Götaland och kan fortsätta genomföra kandidatutbildning i livsmedel om det finns nya sökande. Branschen har lika stort behov som tidigare av kvalificerad arbetskraft.

Göteborg 1 juni 2009

Lars Bäckström
Landshövding Västra Götalands län

Kent Johansson
Regionråd Västra Götalandsregionen

Bilaga 1 Andelen män och kvinnor, 25-65 år, med högst 2-årigt gymnasium, kommunvis

Kommun	Män	Kvinnor
Ale	56,2	47,2
Alingsås	46,8	39,2
Bengtsfors	66,7	56,8
Bollebygd	54,2	44,4
Borås	49,6	44,5
Dals-Ed	62,6	55,7
Essunga	67,2	51,5
Falköping	56,8	45,8
Färgelanda	67,7	55
Grästorp	61,4	53,7
Gullspång	67,2	53,2
Göteborg	34,6	31,3
Götene	62,3	49
Herrljunga	64,4	52,9
Hjo	53,3	43,9
Härryda	41,8	34,6
Karlsborg	52,7	50,5
Kungälv	48,3	39,7
Lerum	42,5	35,5
Lidköping	50,2	43,2
Lilla Edet	64,3	54,2
Lysekil	57,5	48,4
Mariestad	54,3	46,8
Mark	60,7	49,9
Mellerud	67	55,2
Munkedal	65,3	52,2
Möndal	37,4	33,5
Orust	58,9	46,6
Partille	39,5	34,7
Skara	56,3	47,8
Skövde	46,4	42,2
Sotenäs	58,2	49,3
Stenungsund	48,9	39,8
Strömstad	52,5	46,9
Svenljunga	69,1	59
Tanum	61	47
Tibro	62	52,5
Tidaholm	61,1	52,7
Tjörn	51,5	42,1
Tranemo	64,3	54,2
Trollhättan	49,5	44
Töreboda	62,3	52,6
Uddevalla	51,1	41,9
Ulricehamn	57,6	47,3
Vara	64	52,1
Vårgårda	62,1	48,9
Vänersborg	52,8	42,8
Åmål	56,8	47,8
Öckerö	53,6	42,7
Västra Götaland	46,2	39,7
Riket	45,9	39,9

